

Đề bài
Phân tích bài
ca dao sau:

Rủ nhau đi cấy đi cày
Bây giờ khó nhọc có ngày phong lưu
Trên đồng cạn, dưới đồng sâu
Chồng cày, vợ cấy, con trâu đi bừa.

Bài làm

Việt Nam nước ta có địa hình chữ S, trải dài từ Lạng Sơn đến Cà Mau, được biển Đông bao bọc, có khí hậu nhiệt đới gió mùa, có một lượng lớn phù sa bồi đắp hàng năm nên rất thích hợp cho nông nghiệp phát triển. Thật vậy, từ xưa nhân dân ta đã biết sinh sống bằng trồng trọt, chăn nuôi. Nhưng chủ yếu họ sống bằng nghề trồng lúa. Nhiều câu ca dao đã ca ngợi sự hăng say trồng trọt, cấy cày, gieo, gặt và niềm vui, niềm hy vọng về cuộc sống hiện tại, tương lai của người nông dân. Trong đó, có bài:

*Rủ nhau đi cấy đi cày
Bây giờ khó nhọc có ngày phong lưu
Trên đồng cạn, dưới đồng sâu
Chồng cày, vợ cấy, con trâu đi bừa.*

Chúng ta sẽ phân tích bài ca dao trên để hiểu rõ thêm về cuộc sống tinh thần cần cù chịu khó, niềm tin, sự lạc quan của những người nông dân.

Nhân dân ta rất yêu lao động, yêu nghề nông đã có tự bao đời. Đối với họ làm việc là niềm vui, là cuộc sống. Do đó mở đầu bài ca dao là câu:

Rủ nhau đi cấy đi cày

Từ *rủ nhau* được đặt ở đầu câu cũng như bài ca dao khác đã giúp cho chúng ta thấy được sự mời gọi, ham mê trong công việc. Tiếp theo là điệp từ *đi* và từ *cấy, cày*. Trong nghề nông, cấy và cày là hai công việc nặng nhọc nhất. Đó là hai công việc đòi hỏi phải tốn rất nhiều sức lao động cũng như phải có sự khéo léo, nhịp nhàng. Và *đi cấy, đi cày* đã nhằm ngụ ý báo trước công việc khó khăn, tốn công, tốn sức. Nhưng với nhịp thơ 2 / 2 / 2 nhịp nhàng, từ ngữ cân đối, câu mở đầu đã mang đến sự phấn chấn, hăng hái.

Với câu mở đầu chứa chan sự hăng hái, vui vẻ, người lao động xưa cũng đã không ngần ngại tăng thêm vào niềm vui ấy sự lạc quan ở hai câu:

Bây giờ khó nhọc có ngày phong lưu.

Với nghệ thuật đối lập giữa hai vế trong câu ca dao, sự đối lập của những từ: *khó nhọc* với *phong lưu*, *bây giờ* với *có ngày* đã thể hiện được sự lạc quan, niềm tin của người nông dân. Những công việc hiện giờ vô cùng cực nhọc, vất vả, gian khổ? Họ phải:

Cày đồng đang buổi ban trưa

Mồ hôi thánh thót như mưa ruộng cày.

Nhưng ngày mai, họ sẽ có được *bát cơm đầy, dèo thơm* và cả *phong lưu*. Đây chính là ước mơ rất giản dị, đơn sơ của người nông dân vất vả *một nắng hai sương* trên đồng ruộng. Ước mơ, niềm tin của họ, thật đáng quý, đáng trân trọng biết bao!

Để có ngày mai như mơ ước, để không còn những vất vả hiện tại, những người nông dân đã làm việc trong điều kiện.

Trên đồng cạn, dưới đồng sâu thật khó khăn, cực nhọc! Cũng bằng sự đối lập: *trên* với *dưới*, *cạn* với *sâu*, những người nghệ sĩ dân gian đã giúp chúng ta thấy được mảnh ruộng của người nông dân canh tác là một mảnh ruộng xấu. Nó không bằng phẳng, màu mỡ, thích hợp cho canh tác mà đây là mảnh ruộng nhấp nhô, chỗ sâu, chỗ cạn. Họ sẽ phải tốn nhiều thời gian và công sức cho việc làm lụng, đưa nước vào mảnh ruộng khi trồng lúa.

Nhưng với quyết tâm, họ đã không ngừng cùng nhau lao động:

Chồng cày, vợ cấy, con trâu đi bừa.

Họ đã dốc toàn bộ sức lực vào việc làm của mình. Cả vợ, chồng lẫn người giúp việc đăc lực – con trâu – đều ra sức làm việc. Bằng sự đối ý tương đồng *chồng, vợ, con trâu* cũng như *cày, cấy, đi bừa* người nông dân đã thể hiện được sự gắn bó, đồng lòng hợp sức trong phạm vi gia đình. Họ cùng nhau lao động. Họ biết phân bố công việc làm cho từng người tùy theo sức lực, khả năng của mỗi người. Họ đáng quý, đáng yêu biết chừng nào. Việc làm của họ cũng rất đáng để chúng ta khâm phục.

Bài ca dao ngắn ngủi nhưng chứa đầy những tình cảm ngọt ngào, thiết tha niềm vui, niềm tin tưởng lạc quan vào ngày mai, sự cần cù chịu khó của những người nông dân. Những nghệ sĩ dân gian vô danh thật khéo léo, biết vận dụng cách nói đặc sắc, những từ ngữ giản dị, dễ hiểu gần gũi với người lao động để sáng tác nên bài ca dao hay, làm giàu thêm cho kho tàng văn học dân gian. Những người dân lao động bình thường giản dị nhưng sâu sắc làm chúng ta vô cùng khâm phục trân trọng.

Bài ca đã khai thác những đặc trưng của thể thơ lục bát, những từ ngữ giản dị, thông dụng nhiều thanh bằng, sự nhịp nhàng cân đối của từ ngữ, các vế trong câu đã làm giàu thêm cho kho tàng văn học dân gian Việt Nam. Bài ca dao ca ngợi sự lao động đầy cực nhọc, gian khổ nhưng đầy niềm tin hy vọng của những người nông dân làm cho chúng ta quý trọng những gì làm ra, họ tạo dựng được. Chúng ta càng thêm quý trọng những *bát com đầy, dẻo thơm một hạt, đắng cay muôn phần*.

Trần Ngọc Mỹ Trâm

Trường PTTH chuyên Lê Hồng Phong